O‘ZBEKISTON MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING DOLZARB MASALALARI VA YECHIMLAR

Alisher Bolibekov
GulDPI Maktabgacha va boshlang‘icha ta’lim metodikasi kafedrasi dotsenti
e-mail: alisher1960pc@gmail.com
Aziza Boboyeva
Guliston davlat pedagogika instituti
2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi dolzarb masalalar, ularni hal qilish bo‘yicha takliflar va xorijiy tajribalar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, raqamli texnologiyalar, innovatsion texnologiyalar, xorijiy tajribalar, ta’lim infrastrukturasi, o‘qituvchilar malakasi, ta’lim tizimida islohotlar, ta’lim metodlari, pedagogik yondashuvlar, zamonaviy ta’lim.

Abstract: This article analyzes current issues in the introduction of digital technologies in the preschool education system of Uzbekistan, proposals for their solution, and foreign experience.

Keywords: preschool education, digital technologies, innovative techno-logies, foreign experiences, educational infrastructure, teacher qualifications, reforms in the education system, teaching methods, pedagogical approaches, modern education.

Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar ta’lim tizimining barcha bosqichlarida muhim rol o‘ynamoqda, shu jumladan maktabgacha ta’limda ham. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimi rivojlanishning yangi bosqichiga qadam qo‘ygan bo‘lsa-da, bu sohada raqamli texnologiyalarning integratsiyasi hali o‘zining to‘liq salohiyatiga yetmagan. Maktabgacha ta’limda raqamli texnologiyalarni qo‘llash nafaqat o‘qitish samaradorligini oshirish, balki bolalar rivojlanishining zamonaviy talablariga javob beradigan tizimni yaratishga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalar va maktabgacha ta’lim.

Maktabgacha ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalarni qo‘llash bolalarning intellektual rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Zamonaviy o‘yinlar, mobil ilovalar va interaktiv o‘quv dasturlari bolalar uchun ta’limni qiziqarli va samarali qiladi. Misol uchun, mobil ilovalar yordamida bolalar ranglar, shakllar, raqamlar, harflar va boshqa asosiy bilimlarni o‘rganishlari

mumkin. Bu texnologiyalar o‘qitishning individual yondashuvini ta'minlab, har bir bolaning o‘ziga xos ehtiyojlariga javob beradi.

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimidagi muammolar

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishda bir qancha muammolar mavjud:

- Infratuzilma yetishmovchiligi: Ko‘plab maktabgacha ta’lim muassasalarida zarur texnologik vositalar yo‘q. Kompyuterlar, planshetlar va boshqa texnik jihozlar bilan ta'minlanish darajasi past.
- O‘qituvchilarning raqamli savodxonlik darajasi: Raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llay olish uchun o‘qituvchilar maxsus tayyorlikka ega bo‘lishi kerak. Afsuski, bugungi kunda ko‘plab o‘qituvchilar raqamli texnologiyalarni to‘liq va samarali qo‘llashni bilishmaydi.
- Moliyaviy resurslar: Raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish uchun katta moliyaviy mablag‘lar kerak. Davlatning cheklangan byudjeti va maktabgacha ta’lim muassasalarining xususiy sektordan moliyalashtirishdagi qiyinchiliklar rivojlanishni sekinlashtiradi.

Yechimlar va tavsiyalar.

Yuqoridagi muammolarni hal qilish uchun bir nechta yechimlar va tavsiyalarni keltirish mumkin:

- Infratuzilmani yaxshilash: Davlat tomonidan moliyalashtirilgan dasturlar va loyihalar yordamida maktabgacha ta’lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlashni tezlashtirish kerak. Bunda xalqaro grantlar va xususiy sektor hamkorligini jalb qilish muhim.
- O‘qituvchilarni tayyorlash: Raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llash uchun o‘qituvchilarni muntazam ravishda malakasini oshirishga yo‘naltirilgan kurslar va treninglar tashkil etish zarur.
- Moliyalashtirishni ko‘paytirish: Innovatsion texnologiyalarni joriy etish uchun davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, shu jumladan xususiy investorlar va xalqaro tashkilotlar bilan ishlashni yo‘lga qo‘yish lozim.

Xorijiy Tajriba

Xorijiy tajriba O‘zbekistonda raqamli texnologiyalarni joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Masalan:

- AQSh: Bu mamlakatda raqamli texnologiyalar bolalar uchun ta’limda keng qo‘llaniladi. Interaktiv ilovalar va o‘yinlar yordamida bolalar murakkab mavzularni qiziqarli va o‘rganuvchan tarzda o‘rganadilar.

O‘yin maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning asosiy faoliyati bo‘lib, u orqali bola shaxs sifatida shakllanadi. O‘yin bolaning kelajakdagi o‘quv, mehnat faoliyati, kishilarga munosbatning qay darajada shakllanib borishini belgilaydi.

O‘yin qadim zamonlardan beri pedagog, psixolog, faylasuf, etnograf, san’atshunos olimlar diqqatini o‘ziga tortib kelgan. O‘yin ibtidoiy jamo tuzumi davridayoq yuzaga kelgan bo‘lib, jamiyat hayotida mehnatdan keyin turadi va uning mazmunini belgilaydi. Ibtidoiy jamoa qabilalari o‘z o‘yinlarida ovchilik, urush, dehqonchilik ishlarini aks ettirganlar. Masalan, o‘sha davrdagi ba’zi qabilalarning sholi sepish jarayoni o‘yinlar bilan juda kata tantana qilib amalga oshirilar edi.

Ba’zi hollarda esa o‘yin mehnat qilish istagi orqali yuzaga keladi. Masalan, ovchi tyulenni ovlash uchun uning oldiga hayvonga o‘xshab sudralib, sirpanib boradi.

Ayrim hollarda esa bola o‘z o‘yinida oldin kattalar mehnatiga taqlid qiladi, keyinchalik ularning mehnatida qatnashadi. O‘yin yosh avlodni mehnatga tayyorlaydi. Bolalar o‘yinini bunday tushunish birinchi marta K.D.Ushinskiy tomonidan ta’riflab berilgan edi. U o‘z asarlarida bolalar o‘yinining mazmuni ularning hayotdan olgan taassurotlari bilan belgilanib, ular shaxsning shakllanishiga ta’sir etadi, deb yozadi.

- Yaponiya: Yaponiyada robototexnika va dasturlash texnologiyalari maktabgacha ta’limda ishlatiladi. Bu bolalarga ilm-fan va texnologiya sohasida qiziqish uyg‘otishga yordam beradi.

Hozirgi zamon yapon ta’lim tizimlarining tarkibi quyidagicha:

- Bolalar bog‘chalari;
- Boshlang‘ich maktab;

- Kichik o‘rta maktab;
- Yuqori o‘rta maktab;
- Oliy ta’lim tizimlariga kiruvchi o‘quv yurtlari.

• Germaniya: Germaniyada interaktiv ta’lim vositalari, jumladan, virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari maktabgacha ta’lim jarayonida keng qo‘llaniladi. Bu bolalarning atrof-muhitni tushunish va qiziqarli tarzda o‘rganishiga yordam beradi.

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni davom etmoqda. Muammolarni hal qilish, o‘qituvchilarning malakasini oshirish va texnik vositalarni yaxshilash orqali bu sohani yanada rivojlantirish mumkin. Xorijiy tajribalarni o‘rganish va ulardan samarali foydalanish ta’lim sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. P.Yusupov. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. “O‘qituvchi” nashriyoti. 1993. 168-bet
2. A.Bolibekov, L.Bolibekov. Maktabgacha ta’limda xorijiy tajribalarning qiyosiy tahlili (monografiya). “Sarvarprint” MCHJ. 53-bet.
3. https://www.researchgate.net/publication/379499927_Study_of_the_Use_of_Digital_Technology_in_Preschool_Education